

Hitzaldia: Historia klinikoa euskaraz: beharra eta eskubidea

Itzulbide: osasun-txostenen itzulpen automatiko neuronal

*Itzulbide: neural automatic translation of health reports*

Olatz Perez de Viñaspre Garralda eta Maite Oronoz Anchordoqui

Hitz zentroa - Ixa taldea, UPV/EHU

*olatz.perezdevinaspre@ehu.eus*

## 1. Sarrera

---

Euskal Autonomia Erkidegoan (EAE) euskaraz eta gaztelera hizkuntza ofizialaren estatusa dute, eta txosten ofizial guztiak bi hizkuntzetan argitaratzen dira. Osakidetza, EAEko osasun zerbitzu publikoa den heinean, Erakundearen txosten orokorrak bi hizkuntzetan argitaratzen dira. Hala ere, txosten klinikoei dagokienez, orain arte gaztelera izan da erabilitako hizkuntza nagusia. Oso ohikoa bihurtu da, paziente euskaldunak mediku euskaldunarekin ahozko komunikazioa euskaraz izatea, baina medikuak historial klinikoa idazten duen txostena gaztelera hutsean idaztea. Bi arrazoi nagusi aurki ditzakegu jokabide horren atzean. Alde batetik, Osakidetzak Historia Klinikoa bateratua erabiltzen du, pazienteen asistentzia sanitarioa edozein zentroetatik bermatzea ziurtatzen duena, eta ondorioz, artatzen duen edozein medikuk edota erizainek izango dute pazientearen historia klinikora sartzeko aukera (euskalduna izan, edo ez). Bestetik, profesional sanitarioek urteak daramatzate (bizitza osoa, eta belaunaldi belaunaldi) gaztelera idazten eta gaur egungo belaunaldi berriek euskaraz ikasketak burutzeko aukera badute ere, lan-mundura sartzen direnetik euskara idatzizko komunikazio teknikonik alboratuta aurkitzen dute, eta urtez urte, izan dezaketen ezagutza eta ohiturak ahaztuz doaz.

Hizkuntzen egoera normalizatu batean, ahozko komunikazioaren eta idatzizko erregistroen artean koherentzia egongo litzateke. Osakidetzako errealitateak baina, ez du euskararen erabilera normalizatu bat errazten eta, aldi berean, premiazkoa da euskara erregistro idatzian bere lekua aldarrikatu eta indartu dezan. Testuinguru honetan, hizkuntza-teknologiak eta adimen artifiziala baliatuz, euskara ulertzen ez duten osasun-profesionalentzat euskaratik gaztelaniara itzuliko duen itzultzaile automatiko baten garapena egin dugu, Osakidetzak, EHUKo Ixa taldeak eta Elhuyar Fundazioak elkarlanean.

## 2. Itzulbide prozesua

---

Itzulbide proiektua ikerketa gizarteratzen duen proiektu bat da. Proiektua Osakidetzak eta UPV/EHUKo Ixa taldeak elkarlanean hasi zuten 2019ko udan, Elhuyar bidelagun izanik. Lehenengo proiektu haren arrakastari esker, dagoeneko bigarren kontratu baten amaierako fasean sartuta gaude.

Lehenengo fasean, osasun-txosten elebidunen sorkuntza izan zen erronka nagusia eta sortutako baliabide hori baliatuz, itzultzaile automatiko neuronal baten garapena. Itzultzailearen helburu nagusia euskaraz idazten diren osasun-txostenak nahikoa kalitatez gaztelera idaztea izan da (eta ez hainbeste aurkako norantzan). Itzultzaile neuronalek adibide asko ikusi behar dituzte ondo itzultzen ikasteko, eta hori izan zen egiteko nagusia: osasun-profesionalak, boluntario gisa, hizkuntza batean idatzi, eta berau itzultzen aritu ziren hilabete luzez. Egindako esfortzu ikaragarriak, bere fruituak eman zituen, eta oso emaitza onak lortu genituen proiektuaren lehenengo fase hartan.

Olatz Perez de Viñaspre Garralda eta Maite Oronoz Anchordoqui

Gaur egungo bigarren fasean, hiru erronka nagusi izan ditugu mahai-gainean:

1. Aurreko fasean bildutako corpora handitzea eta hau baliatuz itzultzailea hobetzea.
2. Itzultzaile neuronalean gaixoaren sexuaren tratamendua lantzea eta osasun-terminologia txertatzea.
3. Itzultzailearen integrazioa Osakidetzaren baliabide informatikoetan. Lan informatikoaz gain, Elhuyarrekin eta Osakidetzako Euskara Zerbitzuarekin batera, osasunarekin lotutako hiztegia modu bateratuan kontsultatzeko interfaze bat garatu da.

### 3. Ondorioak

---

Itzulbide proiektuaren bigarren fasearen amaieran murgilduta gaude jada. Ikerketaren esparrutik generoaren tratamendua eta terminologia zehatza txertatzeko esperimentuak arrakastatsuak izan dira, eta gaur egun berauek azken sisteman txertatzeko lanetan murgilduta gabiltza.

Horretaz gain, Osakidetzaren baliabide informatikoetan txertatzeko lanek ere erritmo ona hartuta daukate, eta laster lehenengo probak egiten hasteko aukera izango dugu. Proba hauetan, integrazioa bera ebaluatu beharko dugu, eta jakina, itzultzaile automatikoaren kalitatea ere bai.

Ebaluazio horrek, Itzulbide proiektuaren etorkizuna definitzeko balioko digu, hobetzeko ildoak eta erabiltzeko gakoak guztion artean zehazten laguntzeko.